

BIJLAGE: overgenomen ambtelijke reacties in definitieve feitenrapport

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
Opmerkingen op hoofdlijnen		
<ul style="list-style-type: none"> In het rapport doet de rekenkamer algemene uitspraken, die in het rapport volgens ons onvoldoende onderbouwd zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de algemene uitspraken die gedaan worden op basis van de 7 casussen, maar ook voor de uitspraken in paragraaf 3.2 t/m 3.4. In de bijlage is dit bezwaar nader toegelicht; 	Deels	Naar aanleiding hiervan zegt de rekenkamer in het feitenrapport verder verduidelijkt te hebben welk bronmateriaal is gebruikt (hoofdstuk 3). Verder zegt de Rekenkamer dat in hoofdstuk 5 nadrukkelijker aan is gegeven of de bevindingen zijn gebaseerd op het onderzoek naar administratie en controle (h3), op het casusonderzoek (h4) of op beiden
<ul style="list-style-type: none"> De Rekenkamer is niet altijd helder over de aard en/of de bron van de informatie. Dat is bijvoorbeeld het geval in paragraaf 3.2 op p. 8, waar de rekenkamer een verschil signaleert in de cijfers uit het jaarverslag en die “op basis van informatie van de diensten”. Ook op andere plaatsen, die in de bijlage nader zijn aangegeven, komt dit voor; 	Deels	Naar aanleiding hiervan zegt de rekenkamer in het feitenrapport verder verduidelijkt te hebben welk bronmateriaal is gebruikt (hoofdstuk 3). Verder zegt de Rekenkamer dat in hoofdstuk 5 nadrukkelijker aan is gegeven of de bevindingen zijn gebaseerd op het onderzoek naar administratie en controle (h3), op het casusonderzoek (h4) of op beiden
<ul style="list-style-type: none"> Daarnaast willen wij een opmerking plaatsen bij uw bevinding ten aanzien van de effectiviteit en efficiency. De rekenkamer stelt dat de gemeente Den Haag subsidies niet periodiek op doeltreffendheid evalueert en dat zij (daardoor) onvoldoende in staat is de effectiviteit en efficiency van subsidies als beleidsinstrument te bepalen. Deze bevinding/conclusie is volgens ons niet geheel correct. De HKS schrijft een periodieke evaluatie voor. Diensten geven ook aan dat zij wel degelijk de effectiviteit en efficiency beoordelen. Ook dit punt is in de bijlage nader toegelicht. 	Deels	Rekenkamer antwoord met: “Uit het casusonderzoek blijkt dat de gemeente voornamelijk aandacht heeft voor de financiële kant van de subsidies. Inhoudelijk toetsing vindt wel plaats, maar in de gevallen waar naar de prestaties wordt gekeken is met name aandacht voor de kwantitatieve kant en in veel geringere mate voor de kwalitatieve. Het Koorenhuis is daar een goed voorbeeld van, waarbij gestuurd wordt op deelnemersaantallen en bijvoorbeeld niet op waarderingcijfers”. Daarnaast geeft de Rekenkamer aan explicieter aan te hebben gegeven dat het inderdaad niet ontbreekt aan beleidsevaluaties: evaluaties in het kader van de beleids- en begrotingscyclus vinden regelmatig plaats. De constatering betrof de periodieke evaluaties van het instrument subsidie, zoals onder meer is voorgeschreven in de HKS.
Puntsgewijze opmerkingen		
<ul style="list-style-type: none"> Het onderzoek gaat over subsidieverstrekking in het jaar 2009. Op 5 juli 2011 is het concept-feitenrapport aan ons kenbaar gemaakt. Ons inziens levert dit geen actueel beeld op. De door u gedane bevindingen die uit 2009 	Deels	

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>dateren zijn inmiddels verouderd. Zo wordt bijvoorbeeld de HKS geëvalueerd. Daarbij wordt gekeken of de HKS voldoende instrumenten biedt en deze door diensten goed worden benut bij subsidieverlening en – vaststelling. Het rapport dient geactualiseerd te worden;</p>		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN) Op p. 3 heeft de rekenkamer een voetnoot opgenomen over de bevoegdheid van de rekenkamer en de GAD. De rekenkamer heeft daarbij niet aangegeven dat op basis van art. 23 HKS het college ambtenaren aanwijst die belast zijn met het toezicht van het bij of krachtens de HKS bepaalde. Het college kan hiervoor de GAD aanwijzen waardoor ook zij het recht tot inzage in de boeken van de subsidieontvanger hebben. In de praktijk gebeurt dit overigens ook vaak. Gaarne deze informatie opnemen in de hoofdtekst in plaats van in de voetnoot; 	Deels	Deze voetnoot is door de Rekenkamer geschrapt omdat deze “bij nader inzien niet leidde tot meer duidelijkheid, maar tot meer vragen”.
<ul style="list-style-type: none"> P.5 (JZ) Opmerkingen met betrekking tot subsidiebegrip 	Wel	Op hoofdlijnen is door de Rekenkamer een voor niet juridisch ingewijden begrijpelijke uitleg gegeven van wat een subsidie is en wat dit voor de gemeente en de stad betekent.
<ul style="list-style-type: none"> P.5 (OCW) Het is niet zo dat die dienen te worden gemaakt; dat zou impliceren dat de regelgeving 'onaf' is. De 'het college kan' passages geven desgewenst gelegenheid voor maatwerk. 	Niet	Wat betreft de 'kan'-bepalingen stelt de rekenkamer niet dat de Awb en HKS “onaf” zijn, maar dat deze documenten beleidsvrijheid (keuzemogelijkheid) bieden.
<ul style="list-style-type: none"> (OCW) De volgende opmerking hebben wij gekoppeld aan de paragraaf die is gewijd aan ‘Toepassing in de praktijk’ maar geldt in zijn algemeenheid ten aanzien van diverse opmerkingen en kanttekeningen die in het rapport staan vermeld. Ter verduidelijking voor de totale gang van zaken met betrekking tot de subsidieverstrekking in de praktijk willen wij opmerken dat bijna alle subsidies van OCW worden in programma’s gebundeld en vooraf voorgelegd aan commissies. Te denken valt aan het Lokaal 	Niet	De opmerking over hoe de dienst subsidieverstrekking in de praktijk organiseert, acht de Rekenkamer te gedetailleerd voor een inleidende paragraaf.

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>Onderwijs Plan, het bestedingsoverzicht Welzijn, Jeugd, Emancipatie & Volksgezondheid en het Kunstenplan. De aanvragen van instellingen worden gebundeld en van advies voorzien (wel of niet verstrekken) aan commissies voorgelegd. Deze plannen bevatten de beleidsthema's en de doelstellingen en prestaties welke hieraan worden verbonden. Met behulp van met de raad afgesproken (top)indicatoren wordt vervolgens het geheel controleerbaar en beheersbaar uitgevoerd. In dit gehele proces hebben instellingen inspraakrecht en kunnen zij bij afwijzing van hun subsidie-aanvraag bezwaar en beroep aantekenen. Over beleid, doelstellingen en prestaties is dus vooraf overleg gevoerd.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • (JZ) De passage over staatssteun geeft niet een goed beeld over de Europese regelgeving. 	Wel	De passage over staatssteun heeft de Rekenkamer ook vanuit die optiek verbeterd, de aanvullende informatie over uitzonderingen is opgenomen in een voetnoot.
<ul style="list-style-type: none"> • (DSB) Dit bedrag moet zijn € 12.5 mln. 	Niet	Deze correctie zou door de dienst zijn ingetrokken.
<ul style="list-style-type: none"> • (DSB) P. 9 "Tijdens de uitvoering van het onderzoek bleek dat de administraties van de diensten niet ingericht waren voor het genereren van de door de rekenkamer gevraagde informatie": Dit is te algemeen. DSB heeft de gevraagde info wel kunnen opleveren. Het is natuurlijk wel zo dat informatievragen die geen onderdeel uitmaken van de subsidie ook niet beschikbaar zijn. 	Niet	Daartoe gevraagd door de rekenkamer zou DSB geen volledig overzicht hebben verstrekt van de verstrekte subsidies, inclusief de bijbehorende controles, regelingen, evaluaties, start- en einddata.
<ul style="list-style-type: none"> • In paragraaf 3.2 op p. 8 meldt de rekenkamer een verschil in de cijfers uit het jaarverslag en die "op basis van informatie van de diensten". De jaarverslagen zouden niet volledig zijn. Wij merken op dat in het rapport niet is aangegeven wat de aard van de cijfers is: gaat het bijvoorbeeld om aangevraagde subsidie, om toegekende of vastgestelde subsidie. Het is niet duidelijk wat de rekenkamer precies aan de diensten heeft 	Niet	

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
gevraagd. Daar zou een deel van de verklaring van het verschil kunnen zitten. Dit moet nader uitgezocht worden;		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN) P. 9: de rekenkamer baseert zijn onderzoek op een tabel van 705 begunstigden . Later in het rapport wordt over 705 subsidies (p. 10) gesproken. Wordt hier steeds dezelfde lijst bedoeld? Graag ontvangen wij deze lijst inclusief variabelen om een goed beeld te krijgen van waar het nou om gaat. Dat is nodig om het feitenrapport goed te kunnen checken; 	Niet	Het aantal van 705 subsidies (aan 705 subsidiebegunstigden) komt voort uit een optelsom van de rekenkamer van de door de diensten aangeleverde informatie. Dit aantal is een benadering, doordat sprake was van dubbele registraties en verzamelposten (zoals in de in de tekst is toegelicht).
<ul style="list-style-type: none"> (OCW & JZ) P. 9 Er zijn in totaal zes verschillende vormen (liever 'vormen' dan 'typen'); naast de door rekenkamer genoemde zijn er de stimulerings-, product- en investeringssubsidie. Zie het UVS 	Wel	Ter verduidelijking heeft de Rekenkamer een tabel opgenomen met de zes subsidievormen van de dienst OCW met enkele aan de UVS OCW ontleende kenmerken.
<ul style="list-style-type: none"> P. 9: De rekenkamer merkt op dat het overgrote deel van de subsidies niet onder een subsidieregeling valt. In gevallen dat er geen specifieke subsidieregeling is, wordt teruggevallen op de HKS en de Awb; 	Niet	
<ul style="list-style-type: none"> (FIN & DSB) Ten aanzien van de bevinding dat een integraal overzicht van subsidieregelingen ontbreekt (p. 9) merken we op dat diensten zelf inzicht hebben in hun subsidieregelingen. Daarnaast bevat het jaarverslag van de gemeente Den Haag een gemeentebreed overzicht van de gesubsidieerde instellingen en de toegekende bedragen; 	Niet	Met betrekking tot een integraal overzicht van subsidieregelingen merkt de rekenkamer op dat uit zowel de verkregen informatie van de diensten als het jaarlijks overzicht in het jaarverslag niet duidelijk wordt in hoeverre evaluatie van deze regelingen plaatsvindt (in relatie met de bijbehorende beleidsdoelen en subsidiecontroles).
<ul style="list-style-type: none"> (FIN) Het is onduidelijk op basis van welk dossieronderzoek de bevindingen uit paragraaf 3.2 t/m 3.4 zijn gedaan. Zo is niet duidelijk hoeveel subsidieregelingen zijn onderzocht van welk totaal aan subsidieregelingen en onder welke diensten deze vielen. De juistheid en betrouwbaarheid van deze bewering is daardoor niet helder. Daarnaast is niet altijd duidelijk in deze paragrafen waarop de bevindingen betrekking 	Deels	De rekenkamer heeft voor het onderzoek gebruik gemaakt van de informatie die is aangeleverd door de diensten. Voor administratie en controle (h3) betreft dit per dienst een overzicht van de subsidies, voor casusonderzoek (h4) van diensten verkregen informatie of dossiers over de desbetreffende casussen.

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>hebben: op een bepaalde dienst of op alle onderzochte diensten. Ook is niet helder welke norm hier wordt toegepast: wat is het achterliggende idee? Dat is van belang om na te kunnen gaan of de bevindingen wel juist zijn. Graag ontvangen wij hierover meer informatie;</p>		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN & OCW) Op p. 11, bovenste alinea staat onder andere: “De gemeente heeft dus geen informatie over het percentage subsidies waarvoor de verplichte informatie tijdig is geleverd”. Het lijkt erop dat deze bevinding alleen OCW betreft (zie ook vorige opmerking). Hier herkent OCW zich niet in. De registratuaafdeling van OCW (DIM) scant bij ontvangst de verantwoordingen in en zendt deze door aan de desbetreffende sector binnen OCW ter afhandeling. Bij de sector werkt men met overzichten waarop is aangegeven welke organisaties, welke subsidies wanneer moeten verantwoorden. Aan de hand hiervan wordt gecontroleerd of de verantwoording volledig is. Per te verantwoorden subsidie wordt geregistreerd of deze ontvangen is. Bij niet tijdige of niet volledige indiening van de verantwoording wordt gerappelleerd. De dienst OCW heeft dus volledig zicht op de stand van zaken met betrekking tot in te dienen verantwoordingen en ingediende verantwoordingen; 	Deels	<p>Uit de van de diensten (inclusief OCW) verkregen informatie kon de Rekenkamer niet afleiden voor welk percentage aan subsidies de verplichte informatie tijdig is geleverd. Deze zin is als zodanig aangepast.</p>
<ul style="list-style-type: none"> (FIN & OCW & DSO) Wij herkennen ons niet in de bevindingen uit paragraaf 3.3: Zo klopt volgens ons het aantal van 687 subsidies niet, waarbij geen tussentijdse controle of evaluatie zou zijn gedaan. In de HKS, en vaak ook nog in nadere uitvoeringsvoorschriften, is geregeld welke controles moeten worden uitgevoerd. De resultaten van toetsen worden opgenomen in de dossiers en niet persé in de dienstadministraties. Navraag bij de diensten leert dat deze toetsen juist wel worden uitgevoerd. 	Deels	<ul style="list-style-type: none"> Uit de van de diensten verkregen informatie kon de rekenkamer bij 687 subsidies niet afleiden dat sprake is van tussentijdse controle of evaluatie. Daarom is benoemd dat dit niet bekend is, niet dat dit niet het geval is. (FIN) Uit de van de diensten (inclusief OCW) verkregen informatie kon de Rekenkamer niet af leiden voor welk percentage aan subsidies de verplichte informatie tijdig is geleverd. Deze zin is als zodanig aangepast.

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>Zo worden bij de dienst OCW de grote subsidies tussentijds getoetst en worden alle subsidies, met uitzondering van de waarderingssubsidies, vastgesteld (en daarbij achteraf gecontroleerd) . Ook DSO geeft aan dat in principe alle subsidies bij vaststelling worden getoetst op prestatieverantwoording en financiën. Ook geeft DSO aan dat het niet altijd opportuun is om individuele subsidies te evalueren, maar dit op regelingniveau te doen. Graag ontvangen wij nadere informatie van de rekenkamer;</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • P. 11 (DSB) Opmerking dat DSB een tussentijdse controle heeft en aanvulling dat voor de inzichtelijkheid wellicht handig is hier een overzicht toe te voegen. 	Niet	Gezien het grote aantal door de gemeente verstrekte subsidies, voegt de rekenkamer geen extra overzicht in waar wel en niet controles worden toegepast.
<ul style="list-style-type: none"> • (DSB) Vergelijk dit met de eerste zin in bovenstaande norm. Daar zijn 3 elementen genoemd. Hier wordt een element afgeleid uit de invulling van de andere twee elementen. Toetsingskader is volgens de norm een op zich zelf staand element en niet af te leiden uit de andere twee. 	Niet	Antwoord Rekenkamer: De onderzoeksnormen zijn met criteria uitgewerkt in het als bijlage opgenomen normenkader. Eén van de toegepaste criteria is: “De gemeente controleert de subsidieverstrekking en hanteert daarbij een toetsingskader met aandacht voor zowel de inhoudelijke prestatie als de financiën.”
<ul style="list-style-type: none"> • Op p. 11 1e tekstblok: “betaalsysteem EOS” moet zijn “financieel administratiesysteem EOS”; 	Wel	
<ul style="list-style-type: none"> • (FIN) Het dossieronderzoek van 7 casussen is te gering van omvang om uitspraken te doen over het geheel van subsidieverstrekingen. De bevindingen zeggen alleen iets over de specifieke casussen. In hoofdstuk 5 worden wel algemene uitspraken gedaan op basis van de 7 casussen. Deze generaliserende uitspraken dienen geherformuleerd te worden tot bevindingen uit de casussen; 	Deels	<ul style="list-style-type: none"> • Naar aanleiding hiervan zegt de rekenkamer in het feitenrapport verder verduidelijkt te hebben welk bronmateriaal is gebruikt (hoofdstuk 3). • Verder in hoofdstuk 5 zegt de Rekenkamer nadrukkelijker aan te hebben gegeven of de bevindingen zijn gebaseerd op het onderzoek naar administratie en controle (h3), op het casuonderzoek (h4) of op beiden.
<ul style="list-style-type: none"> • (FIN) De bevinding dat er gemeentebreed geen integraal toetsingskader zou zijn (p. 11 en hoofdstuk 5), is onjuist. De HKS en de bijbehorende uitvoeringsvoorschriften per sector vormen het gemeentebrede toetsingskader. In 	Niet	<ul style="list-style-type: none"> • Onder een integraal toetsingskader verstaat de rekenkamer een meer specifieke uitwerking van wat de gemeente belangrijk vindt om op te toetsen, zowel op basis van de aanvraag bij de begunstigende beschikking als op basis van de verantwoording bij de

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>de HKS is vastgelegd dat er sectorspecifieke uitvoeringsvoorschriften worden gehanteerd. Hierin zijn onder andere ook financiële en inhoudelijke randvoorwaarden verwoord, waaraan subsidieverleningen moeten voldoen. De HKS is door de raad geaccordeerd.</p> <p>Bij SZW is bijvoorbeeld de integrale financiële én inhoudelijke toetsing door zowel de beleidsmedewerker als de financiële medewerker uitdrukkelijk geregeld in 'Procesbeschrijving Subsidies bij afdeling Beleid'. Ook in de UVS van OCW is aangegeven dat op financiële en inhoudelijke criteria wordt getoetst. Bij DSO wordt gewerkt met de handreiking subsidieverstrekking DSO, die voor diverse regelingen weer is uitgewerkt. In een toetsingskader (bijvoorbeeld subsidies evenementen). Overigens is er ook wel sprake van regelingen van derden, bijvoorbeeld de rijksoverheid, waarbij aan inhoudelijke en financiële verantwoording moet worden uitgevoerd, waar ook de accountantsdienst een uitspraak over moet doen. De bevindingen van de rekenkamer dat er geen integraal toetsingskader is derhalve onjuist en dient dan ook uit het rapport te worden verwijderd;</p>		<p>vaststellingsbeschikking. Dergelijke criteria zijn niet opgenomen in de HKS als gemeentelijke kaderverordening. Ook de verschillende door de diensten toegepaste regelingen ziet de rekenkamer niet als duidelijk toetsingskader.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • P. 11: “de door de beleidsmedewerker te leveren controle- inspanning is niet nader omschreven”. Het is maar zeer de vraag of dit noodzakelijk is. Het gaat er om dat de prestatie op correcte wijze wordt vastgesteld; 	<p>Niet</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • P. 12 (DSB) ten aanzien van evaluatievoorschriften: De bevindingen hebben niet allen een relatie met de gerepresenteerde norm. Daardoor is onduidelijk waar het 	<p>Deels</p>	<p>Rekenkamer gaat maar deels in op reactie: “Onder een evaluatievoorschrift verstaat de rekenkamer een in de subsidieregeling opgenomen bepaling die evaluatie van die regeling voorschrijft. (Een</p>

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>hier precies om gaat. Gaarne overleg (opmerking DSBWat is de definitie van een evaluatievoorschrift. Is dit een evaluatie m.b.t de verrichte werkzaamheden. DSB voldoet hieraan of betreft het hier de evaluatie naar het nut van de subsidie op zich? En waar heeft men DSB hier onder gebracht);</p>		<p>voorbeeld hiervan is artikel 16 van de HKS op basis waarvan het college in 2011 de toepassing van de HKS in de praktijk laat onderzoeken.)”</p>
<ul style="list-style-type: none"> • P. 12 (FIN) tweede tekstblok: “uit de gesprekken met dienstcontrollers”. Volgens de literatuurlijst zijn er geen gesprekken met dienstcontrollers gevoerd. Gaarne corrigeren; 	<p>Wel</p>	<p>In de vorige versie van het feitenrapport was nog geen bronnenlijst opgenomen. In deze definitieve versie is een bronnenlijst opgenomen, waaruit duidelijk wordt dat met verschillende dienstcontrollers en ondergeschikte financieel deskundigen is gesproken.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • (FIN & DSO) U geeft in uw rapport in een normenkader aan dat einddata ‘eventueel’ opgenomen zouden moeten worden in de subsidieregeling. U concludeert in hoofdstuk 5 dat ‘einddata’ voor subsidieregelingen vrijwel nooit voorkomen. Hier is de opmerking over het ontbreken van de onderbouwing, zoals verwoord in ons tweede punt van deze brief, aan de orde. Einddata komen wel voor, bijvoorbeeld in de volgende regelingen van DSO: Impulsregeling onverkochte nieuwbouw, RIS170870, einddatum 15-09-10; RIS173553 verlenging tot 15-10-10; Beleidsregel koperssubsidie, RIS167285, einddatum 31-12-13; Beleidsregel subsidieverstrekking dakopbouwen Den Haag, RIS173531, einddatum 01-11-11. <p>Daarnaast kan opgemerkt worden dat voor gemeentelijke subsidieregelingen er geen voorschrift bestaat dat einddata moeten worden opgenomen. De bevinding is dus niet verrassend. Het eventuele ontbreken daarvan is geen tekortkoming. Gaarne deze context opnemen in het rapport. De conclusie is onjuist</p>	<p>Niet</p>	<p>Rekenkamer doe reactie af met: “Einddata op subsidieregelingen komen zelden voor, de genoemde regelingen van DSO zijn daarop een positieve uitzondering. Ondanks dat de gemeentelijke regelgeving geen voorschrift kent dat einddata (ook wel ‘horizonbepaling’ genoemd) voorschrijft, is de rekenkamer van mening dat einddata nuttig kunnen zijn (o.a. wat betreft transparantie naar de subsidieontvanger)”.</p>

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
en dient verwijderd te worden;		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN) De rekenkamer stelt dat de gemeente Den Haag subsidies niet periodiek op doeltreffendheid evalueert en dat zij (daardoor) onvoldoende in staat is de effectiviteit en efficiency van subsidies als beleidsinstrument te bepalen. Deze bevinding/conclusie is volgens ons onjuist. De HKS schrijft een periodieke evaluatie voor. Diensten geven ook aan dat hieraan uitvoering wordt gegeven onder meer door de evaluatie in het kader van de beleidscyclus en in het kader van de begrotingscyclus. Zo geeft SZW aan dat de periodieke evaluatie als verplichte stap uitdrukkelijk geregeld is in 'Procesbeschrijving Subsidies bij afdeling Beleid', stap 6.1 t/m 6.3 (SZW, 2009). Bovendien is de onderzochte casus van SZW in 2006 geëvalueerd ('Evaluatie Lumpsumfinanciering' 2005, WAM, 13 september 2006). 	Niet	<p>Reactie Rekenkamer: "Artikel 16 HKS schrijft voor dat het college ten minste eens per vier jaar toetst "of subsidies die op jaarbasis worden verleend rechtmatig, doelmatig en doeltreffend zijn besteed" en daarover rapporteert aan de raad. Zoals ook is toegelicht tijdens het gesprek, interpreteert de rekenkamer deze bepaling anders dan het college die de bepaling nu invult met een <i>legal audit</i> naar de HKS als juridisch sturingsinstrument waarbij een aantal subsidiedossiers wordt onderzocht. De rekenkamer is van mening dat hiermee niet voldoende recht wordt gedaan aan de HKS. De beleidsevaluaties (vb. OCW) in verschillende sectoren betreffen vooral het inhoudelijk beleid. De vraag wat een subsidie als middel bijdraagt aan de beleidsdoelen komt daarbij onvoldoende aan de orde. Het vrij laten van systematiek en periodiciteit bij de onderzoeken naar de doelmatigheid (vb. DSO) vindt de rekenkamer onzorgvuldig en niet in overeenstemming met de HKS".</p>
<ul style="list-style-type: none"> (OCW & DSO) Ook OCW evalueert periodiek de verschillende beleidsonderwerpen, zoals het Kunstenplan, Den Haag Onder Dak, Vrijwilligerswerk en het Gehandicaptenbeleid. Daarnaast geeft de dienst DSO aan dat het in lang niet alle gevallen het opportuun is om per individuele subsidie te evalueren. Dit geldt met name voor regelingen die relatief grote aantallen verleningen voor kleine bedragen kennen. De meeste subsidieregelingen worden wel degelijk regelmatig op hun doelmatigheid beoordeeld. Dat gebeurt niet volgens een vaste systematiek en periodiciteit. De opportuniteit wordt van geval tot geval beoordeeld door beleidsafdelingen en/of bestuurders. Op het gebied van economische zaken zijn de afgelopen jaren bijvoorbeeld 	Deels	<p>Daarnaast is explicieter aangegeven dat het inderdaad niet ontbreekt aan beleidsevaluaties: evaluaties in het kader van de beleids- en begrotingscyclus vinden regelmatig plaats. De constatering betrof de periodieke evaluaties van het instrument subsidie, zoals onder meer is voorgeschreven in de HKS.</p>

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>het Startersfonds, de bijdrage coachingsprojecten en het Evenementenbeleid geëvalueerd.</p> <p>De conclusie van de rekenkamer doet geen recht aan de inspanningen van de gemeente op het gebied van de evaluatie. De rekenkamer zou beter aan moeten geven waar precies de tekortkoming zit en dit ook met cijfers onderbouwen. Als dat niet mogelijk is moet de bevinding/conclusie worden verwijderd.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN en DSO) De norm voor een professionele verhouding is voor interpretatie vatbaar. De rekenkamer stelt dat in bepaalde casussen in beperkte mate sprake is van voldoende afstand. De diensten geven specifieke omstandigheden aan (zie reactie diensten) waarom zij, in verband met een ‘professionele houding’ als subsidieverstrekker intensiever betrokken zijn bij de ontvanger. De afstand tot de ontvanger is in de gevallen van het Koorenhuis en Den Haag Marketing kleiner dan gemiddeld, omdat de omstandigheden juist een intensieve betrokkenheid van de gemeente vergen. Bij het Koorenhuis was dat het feit dat de hulp van de gemeente was ingeroepen vanwege een bestuurscrisis. <p>Bij DHM was dat de omvang van de subsidie, de complexe organisatie met meerdere bestuurders, en het grote maatschappelijke belang. Overigens is binnen DSO de relatie met DHM in de afgelopen periode verder geprofessionaliseerd. Het afgelopen jaar is veel energie gestoken in de omvorming van de samenwerkingsrelatie met DHM, zowel juridisch als financieel als inhoudelijk. Besluitvorming door het college om te komen tot herziening van de relatie met DHM per 1 januari 2012 is in voorbereiding.</p>	Niet	<p>De Rekenkamer antwoordt hierop met: “Wat betreft de professionele verhouding tussen de gemeente en de subsidieontvanger heeft de rekenkamer een norm uitgewerkt met enkele criteria”.</p> <p>En:</p> <p>“Deze bevinding is gebaseerd op een toetsing van de feitelijke situatie aan de norm. De rekenkamer heeft geconstateerd dat de gemeente erg sterk betrokken is bij DHM. Dat de gemeente hier wellicht goede redenen voor heeft (o.a. professionalisering, in essentie de eigen verantwoordelijkheid van DHM) doet daar niet aan af”.</p>

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<ul style="list-style-type: none"> P. 13 (DSO) Geen sprake van politieke discussie, onlangs is de nieuwe citymarketingstrategie aangenomen. 	Wel	Bij de alinea over belang is de zinsnede over politieke discussie aangepast. De opmerking over extra investeringen voor het opvangen van de recessie in 2009 is overgenomen.
<ul style="list-style-type: none"> P. 14 (DSO) Promotie is een onderdeel van de marketingmix, geen apart onderdeel van DHM – onder marketing vallen bijv. ook PR en congresacquisitie. Ik mis Topsport in het plaatje 	Wel	Figuur is aangepast
<ul style="list-style-type: none"> P. 14 (DSO) Aanvulling: “In december is op basis van het beleidsplan een collegebesluit genomen”. 	Wel	Het college heeft in december 2008 een subsidie toegekend op basis van een beleidsplan, in juli 2009 wordt de definitieve aanvraag ingediend op basis waarvan besluitvorming plaatsvindt.
<ul style="list-style-type: none"> P. 16 (DSO) passage over verklaren verschil 	Deels	De passage over het verschil in de verantwoording en vaststelling is aangepast: Er is nader aangegeven is dat in de vaststelling niet duidelijk is toegelicht dat de subsidie voor de verhuizing en recessiemarketing de verklaring vormen voor de vaststelling van een hoger bedrag.
<ul style="list-style-type: none"> P. 16 (DSO) aanvulling over positie DHM 	Wel	De aanvulling over aanleiding andere positie DHM is overgenomen. (De opmerking over de commissie komt elders al terug.)
<ul style="list-style-type: none"> P. 17 (DSO) Verwijderde tekst over bezuinigingen 	Deels	De zin over bezuinigingen op citymarketing is correct. De opmerking van DHM over tijd die gemoeid gaat met het overmaken van het laatste subsidiedeel is overgenomen uit het geaccordeerde verslag van het gesprek met de financieel directeur en controller van DHM.
<ul style="list-style-type: none"> P. 21 (DSO) Verwijderde tekst inzake evenementenvisie 	Niet	De aangevulde toelichting over de evenementenvisie acht de Rekenkamer als vereist voor de schets van deze casus.
<ul style="list-style-type: none"> P. 21 (DSO) Opmerking over betrokkenheid gemeente DUCOS 	Deels	Gezien de opmerkingen over de betrokkenheid van de gemeente is verwijderd dat inhoudelijk invloed wordt uitgeoefend op de programmering. Wel staat schrijft de Rekenkamer: “...de gemeente oefent, deels indirect via DHM, invloed uit op de praktische uitvoering van het evenement Parkpop...”.
<ul style="list-style-type: none"> P. 22 (OCW) Deze figuur is niet geheel duidelijk. Gaat het om inhoud, processen of middelen? In de tekst wordt niet verwezen naar deze figuur en er is geen toelichting/legenda. Daarnaast is de vraag hoe deze figuur zich verhoudt tot de figuur op pagina 10? 	Niet	De rekenkamer antwoord hierop met: “Ten behoeve van de inzichtelijkheid in de figuren van de subsidieverstrekking is een toelichting opgenomen bij de eerste figuur bij de casus DHM van DSO.”

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<ul style="list-style-type: none"> P. 24 (OCW) Opmerking: “het ligt er ook aan wat gevraagd is. Als een beknopte financiële rapportage is gevraagd, kan het zijn dat prestaties en beoogde doelen hierin niet zijn opgenomen”. 	Niet	Toelichting Rekenkamer: “Met betrekking tot de subsidiecontrole is het juist dat van een subsidieontvanger niet meer aan informatie verwacht mag worden dan dat door de gemeente is aangevraagd. Punt van de rekenkamer is dat er naast alleen aandacht voor financiële verantwoording, ook aandacht nodig is voor wat het oplevert aan prestaties (zowel kwantitatief als kwalitatief) en wat het bijdraagt aan maatschappelijke doelen”.
<ul style="list-style-type: none"> P. 27 (SZW) Aanvullende toelichtingen tav StIO Laak van SZW 	Deels	De aanvullende toelichting is gedeeltelijk overgenomen. Onder een ‘regulier subsidietraject’ verstaat de rekenkamer een traject dat begint met een aanvraag, zoals ook is uitgelegd in de eerste zin.
<ul style="list-style-type: none"> P. 28 (SZW) De aard van de loonkostensubsidie voor de werkzaamheden in opdracht van DSB, brengt met zich mee, dat in de subsidieverstrekking door SZW het zwaartepunt ligt op het financiële criterium “arbeidskosten”. Criteria mbt de kwaliteit van de werkzaamheden worden door DSB gesteld. 	Deels	De rekenkamer zegt het punt te begrijpen wat betreft de loonkostensubsidie van SZW en de inhoudelijke criteria van DSB. Daarom is ook een soortgelijke casus geselecteerd voor behandeling van deze andere aspecten door DSB. Het betreft enkel een feitelijke bevinding van de rekenkamer, geen beoordeling.
<ul style="list-style-type: none"> P. 28 (DSB) Opmerking: “Voor wat betreft het onderdeel van DSB geldt deze opmerking niet. Er zijn wel criteria voor het beoordelen van gerealiseerde prestaties. Graag hier onderscheid in aanbrengen”. 	Wel	De casus StIO Laak heeft de rekenkamer behandeld voor wat betreft de dienst SZW. Een opmerking is toegevoegd dat DSB wel criteria hanteert, met een verwijzing naar de DSB-casus over het HWB.
<ul style="list-style-type: none"> P. 30 (DSB) Opmerkingen over tabel op blz. 30 en de onjuistheden daarin. 	Niet	De rekenkamer zegt dat ze bedragen in de tabel heeft opgenomen die ontleend zijn aan de stukken in het dossier en laat tabel ongewijzigd staan.
<ul style="list-style-type: none"> P. 32 (DSB) Opmerking: Waarom “<i>grotendeels</i>”? Kan dit worden toegelicht? Wat ontbreekt dan concreet? 	Niet	In de toelichting schrijft de Rekenkamer; “De rekenkamer hanteert bij de toetsing aan de norm een bandbreedte: niet, beperkt, gedeeltelijk, grotendeels en volledig. De casus HWB is op dit punt een score van ‘grotendeels’ toegekend, want de gemeente beschikt over veel informatie van het HWB (ook positief in vergelijking tot de andere casussen). Dat nog geen ‘volledig’ is toegekend, is omdat nog geen sprake is van monitoring en evaluatie van de activiteiten van het HWB.” In het definitieve feitenrapport komt dit niet terug.
<ul style="list-style-type: none"> P. 33 (DSB) Dit is niet het beeld van DSB. Zowel voor fin. Aangelegenheden als inhoudelijk is er regelmatig 	Niet	De Rekenkamer oordeelt: “Op basis van de geaccordeerde verslagen van de gesprekken met betrokkenen blijkt dat

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
contact		weinig contact plaatsvindt, niet meer dan noodzakelijk (minder in vergelijking tot de andere casussen). Een dergelijke onafhankelijke positie past goed bij de subsidieverhouding.”
<ul style="list-style-type: none"> • P. 33 (DSB) Opmerking over wijzigen zin: “in De Gemeente ontvangt vier keer per jaar een financiële kwar-taalrapportage van het HWB en keert mede op basis hiervan voorschotten na ontvangen facturen van het HWB subsidie uit”. 	Deels	De Rekenkamer schrijft nu: “De gemeente ontvangt vier keer per jaar van het HWB een financiële rapportage, daarnaast worden de mutaties in het personeelsbestand aangegeven. De kwartaalrapportages geven actueel zicht op mogelijke tekorten en overschotten en mogelijke financiële risico’s voor de gemeente. Zowel bij de aanvraag als de afrekening dient HWB een deelnemerslijst te overleggen”.
<ul style="list-style-type: none"> • P. 34 (DSB) Over het missen van een verwijzing naar het kader flexibel budget (RIS153135) dat van toepassing is op deze subsidies. 	Niet	
<ul style="list-style-type: none"> • (FIN & OCW) Niet eens met de bevinding in hoofdstuk 5 dat de gemeente weinig aandacht heeft voor de resultaten van de subsidies in inhoudelijk en kwalitatief opzicht; <p>Ten eerste kan vermeld worden dat in de 7 onderzochte gevallen alleen in de casus Koorenhuis en de twee casussen van de Bestuursdienst (die overigens qua omvang zeer gering waren) tekortkomingen bij de toetsing zijn gesignaleerd. In het merendeel van de casussen was de inhoudelijke toetsing (kwantitatief en kwalitatief) in orde;</p> <p>Ten tweede zijn de bevindingen uit de 7 casussen niet generaliseerbaar naar de hele populatie van subsidieregelingen. Verder merken wij op dat er geen algemene norm bestaat die bepaalt dat er altijd en kwantitatief en kwalitatief moet worden getoetst. Wat er getoetst wordt blijft een afweging waarbij kosten en baten (inclusief betrouwbaarheid) een rol spelen. Bij deze afweging wordt ook meegewogen dat een kwantitatieve norm ook een beeld kan geven van de</p>	Niet	Rekenkamer antwoordt met: “Uit het casusonderzoek blijkt dat de gemeente voornamelijk aandacht heeft voor de financiële kant van de subsidies. Inhoudelijk toetsing vindt wel plaats, maar in de gevallen waar naar de prestaties wordt gekeken is met name aandacht voor de kwantitatieve kant en in veel geringere mate voor de kwalitatieve. Het Koorenhuis is daar een goed voorbeeld van, waarbij gestuurd wordt op deelnemersaantallen en bijvoorbeeld niet op waarderingscijfers”.

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>kwaliteit. Een groot aantal bezoekers van een cultureel evenement door de jaren heen geeft ook aan dat het publiek kennelijk het evenement waardeert.</p> <p>Verder blijkt uit navraag bij de diensten dat er wel inhoudelijk wordt getoetst. Zo geven de diensten aan dat in het algemeen de prestaties worden getoetst. Zo geeft de DSO aan dat bij subsidievestiging de overeengekomen prestaties beoordeeld. De scheidslijn tussen beoordeling en evaluatie zal hierbij niet in alle gevallen duidelijk te trekken zijn. Bijvoorbeeld bij de afdeling DSO Economie worden gesubsidieerde evenementen individueel beoordeeld (zowel vooraf door een onafhankelijke toetsingscommissie en achteraf door de afdeling Economie zelf). Bij de afdeling Citymarketing vindt een jaarlijkse beoordeling plaats van de Haagse citymarketingstrategie. De uitkomsten hiervan dragen bij aan het programma voor het nieuwe jaar, bij evenementen is de evaluatie input voor de onafhankelijke adviescommissie grootschalige evenementen. De resultaten uit enig jaar werken door zowel in het beleid (en eventueel de criteria) als in de toetsing van de afzonderlijke evenementen.</p> <p>Daarnaast is in een eerder punt al aangegeven dat subsidies ook worden geëvalueerd. Het is maar zeer de vraag of het efficiënt en effectief is om een uitgebreidere inhoudelijke toets voor te schrijven die ook nog eens gestandaardiseerd is. De bevinding/conclusie van de rekenkamer is daarom onjuist en dient verwijderd te worden.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> (FIN) Op pagina 35 en 36 stelt u dat in de beschikking (van de casussen van de BSD) niet is aangegeven aan welk maatschappelijk effect de activiteit dient bij te 	Niet	De Rekenkamer antwoordt hierop met: "In het kader van transparantie is het aan te raden aan de aanvrager uit te leggen waarom een subsidie wel of niet wordt verstrekt, onder verwijzing naar het toepasselijk gemeentelijk beleid".

Ambtelijke reactie	Wel / Niet / Deels overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer	Hoe overgenomen in definitieve feitenrapport Rekenkamer
<p>dragen. Ons inziens hoeft dat ook niet, want in het betreffende beleid is aangegeven aan welk maatschappelijk doel de betreffende subsidieregeling moet bijdragen. U heeft dat zelf ook al op pagina 33 van paragraaf 4.7.1 vermeld. Dat hoeft niet ook nog eens in de beschikking vermeld te worden. Gaarne corrigeren.</p>		

BIJLAGE: Aanvullende reacties om correct beeld van de casussen te schetsen in het feitenrapport

Aanvullende reacties om correct beeld van de casussen te schetsen in het feitenrapport	
Den Haag Marketing	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 15: besluitvorming versus bevoorschotting versus beschikking: besluitvorming door het college heeft in december 2008 plaatsgevonden op basis van de schriftelijke aanvraag van DHM (zowel inhoudelijk als financieel); De definitieve beschikking is inderdaad pas halverwege het jaar verstuurd, dit aangezien de beschikbare middelen lager waren dan de aanvraag en hierover overleg heeft plaatsgevonden;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 16: het vaststellen van de subsidie voor de verhuizing en het ontbreken van een eindverantwoording voor de middelen voor de recessiemarketing staan onder deze noemers vermeld in de eindbeschikking 2009, zonder eindverantwoording wordt een subsidie niet vastgesteld	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 17: de korting kan vanuit DSO/Economie oplopen tot €940.000 (ipv de genoemde €700.000), ook zo vastgelegd richting DHM - ook vanuit andere budgetten worden kortingen doorgevoerd.	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 17: er is geen sprake van detaillistische subsidievoorwaarden. Voor een deel van de taken van DHM geldt wel dat sprake is van gerichte uitvoeringstaken vanuit de gemeente (bijvoorbeeld ondersteuning topsporters en ouderenproject), hiervoor worden in de beschikking concrete afspraken opgenomen. Ook is in 2009 een aantal extra projecten uitgevoerd, zoals de beeldenbank – hiervoor is extra geld beschikbaar gesteld, ook hierover zijn in de beschikking afspraken opgenomen.	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 17: DHM geeft aan dat het lang duurt voordat het laatste deel van de subsidie overgemaakt wordt – we maken echter pas het laatste deel over als de verantwoording is ingediend en op orde is (cf afspraken in de beschikkingen). Als de verantwoordingen op orde zijn, is er geen sprake van een liquiditeitsprobleem, helaas is dit niet altijd het geval.	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 18: de gemeente is niet gedurende het jaar betrokken bij de eigen bedrijfsvoering van DHM - enkel vanuit de reguliere verantwoordingscyclus.	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 15: besluitvorming versus bevoorschotting versus beschikking: besluitvorming door het college heeft in december 2008 plaatsgevonden op basis van de schriftelijke aanvraag van DHM (zowel inhoudelijk als financieel); De definitieve beschikking is inderdaad pas halverwege het jaar verstuurd, dit aangezien de beschikbare middelen lager waren dan de aanvraag en hierover overleg heeft plaatsgevonden;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 16: het vaststellen van de subsidie voor de verhuizing en het ontbreken van een eindverantwoording voor de middelen voor de recessiemarketing staan onder deze noemers vermeld in de eindbeschikking 2009, zonder eindverantwoording wordt een subsidie niet vastgesteld	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 17: de korting kan vanuit DSO/Economie oplopen tot €940.000 (ipv de genoemde €700.000), ook zo vastgelegd richting DHM - ook vanuit andere budgetten worden kortingen doorgevoerd.	
Parkpop	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 18: volgens de overzichtstabel zouden we als gemeente meer subsidie geven dan is aangevraagd door Ducos, de aanvraag voor het calamiteitenfonds evenementen mist nu nog;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 19: financiële controle vindt plaats binnen de gemeente (Subsidiebureau DSO), niet bij DHM;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 21: onduidelijkheid tussen de partijen Ducos-DHM-gemeente: de rollen zijn helder omschreven en afgebakend en voor alle partijen helder en inzichtelijk, DHM fungeert als secretaris voor de onafhankelijke evenementencommissie maar heeft geen rol in het subsidietraject;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 21: achtergronden (wel/geen) licentie-overeenkomst zijn niet juist - gezien de jaarlijkse aanvraagprocedure is geen sprake van nieuwe (licentie-)afspraken tussen DHM en Ducos;	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 21: er is geen sprake van sturing vanuit de gemeente op de inhoud (bijv. programmering) of de organisatie (bijv. bedrijfsvoering). Er zijn wel vanuit BSD/OOV veel – ivm veiligheid benodigde – contacten vanuit de vergunningenprocedure.	
<ul style="list-style-type: none"> • p. 21 In 2005 is het evenement 'Parkpop' meervoudig in de markt gezet door Den Haag Marketing.	

BIJLAGE: Aanvullende reacties ten aanzien van feitenrapport, conclusies en aanbevelingen

Op basis van een ambtelijke reactie op het feitenrapport is dit feitenrapport op basis van geconstateerde onjuistheden sterk aangepast. De conclusies en aanbevelingen in het beleidsdeel zijn niet gewijzigd. De gegevens uit het feitenrapport en de conclusies en aanbevelingen sluiten daardoor niet goed op elkaar aan. Het rapport met conclusies en aanbevelingen bevat daardoor innerlijke tegenstrijdigheden en trekt algemene conclusies die niet zijn te staven met de in het feitenrapport opgenomen nuances.

- Conclusie 1: De koppeling tussen subsidies en hun beleidsdoelen en maatschappelijke effecten is vaak niet voldoende duidelijk en concreet. ‘Vaak’ is een vage term, die suggereert dat het overwegend niet goed zit. Het is de vraag of zo’n conclusie kan worden verbonden aan een niet representatieve steekproef van zes casussen. En hoe valt deze conclusie te rijmen met de constatering op pagina 13: Een goed voorbeeld van een terugkoppeling tussen beleidsdoelen en het middel subsidie is het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur. Daar kan de conclusie aan worden verbonden dat voor ruim 65 cultuursubsidierelaties en een bedrag van ruim €55 miljoen de koppeling juist wel goed wordt gelegd. Ook bij andere beleidsvelden kunnen soortgelijke opmerkingen worden gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan de evaluatie van Den Haag onder Dak. Het gaat dus juist vaak wel goed.
- Conclusie 7: Subsidiecontrole is vooral financieel en kwantitatief op prestaties. Een kwalitatieve controle en evaluatie van de maatschappelijke effecten blijft *in de meeste* onderzochte dossiers achterwege. Kunstenplan, Den Haag onder Dak, Haags economische agenda, vrijwilligerswerk zijn enkele voorbeelden waar dit wel gebeurt, die zo genoemd kunnen worden. Ook in deze conclusie is de terminologie ‘de meeste’ niet op feiten gebaseerd. Voor alle subsidie beleidsvelden geven we eens per vier jaar, soms met behulp van een externe adviescommissie zo goed als mogelijk invulling aan een kwalitatieve- en effectbeoordeling. In de tussenliggende jaren zijn een kwalitatieve meting van prestaties en effectmeting niet verankerd in de cyclus van subsidievaststelling en -verlening. De beleidsmedewerkers volgen de activiteiten van de instellingen wel om een beeld te hebben van kwaliteit en effect. De vierjaarlijkse evaluatie al dan niet met behulp van een externe commissie is een intensief en tijdrovend traject, dat zeker in deze tijd van bezuinigingen en een krimpend ambtelijk apparaat niet vaker kan worden gerealiseerd. Omdat de belangen voor de instellingen en de gemeente groot zijn moet dit proces zorgvuldig plaatsvinden. Daar komt bij dat maatschappelijke effecten in de praktijk moeilijker stuurbaar zijn dan op papier, zeker voor de instellingen. Onze maatschappij is open en dynamisch. Zo heeft bijvoorbeeld de openstelling in Europees verband van de grenzen met midden en oost Europa onmiskenbaar gevolgen voor onze stad. Ook de economische crisis heeft onmiskenbaar gevolgen voor onze stad. Juist daarom worden in de collegeperiode voor de diverse onderwerpen beleidsplannen aan de raad voorgelegd. De methodiek is soms verschillend. Zo is het kunstenplan telkens strikt voor vier jaar. Voor bijvoorbeeld Den Haag onder Dak wordt aangesloten op de landelijke beleidsagenda. Daar wordt in G4 verband een convenant met het Rijk over afgesloten.
- Conclusie 8: stelt dat de subsidie-evaluatie tekort schiet en niet strookt met wat de HKS voorschrijft, namelijk ten minste eenmaal per jaar een evaluatie op rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid. Deze conclusie sluit niet aan bij de werkelijkheid. Zoals gezegd blijkt uit de opsomming, het kunstenplan, Den Haag onder Dak, sport en bewegen, de Haags economische agenda, nota ouderenbeleid, wel zo gezond, gehandicapten in de lift etc etc. het tegendeel.

Het rapport met conclusies en aanbevelingen en de slotbevinding over het Koorenhuis in het Feitenrapport missen essentiële nuanceringen:

- In het feitenrapport wordt op pag. 25 geconstateerd dat de gemeente dicht op het Koorenhuis zit. Het feitenrapport geeft hiervoor (na aanpassing als gevolg van opmerkingen vanuit de dienst) ook meteen een verklaring: de bestuurscrisis die zich voordeed bij het Koorenhuis. Daarnaast speelde ook een rol (niet vermeld in het feitenrapport) dat de Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012 zeer kritisch had geoordeeld over het Koorenhuis. Als gevolg daarvan is - zoals aangegeven in het door de gemeenteraad vastgestelde Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012 - een drietal onderzoeken gedaan naar cultuureducatie, waaronder één specifiek naar het Koorenhuis. Er waren dus gegronde redenen om nauw betrokken te

zijn bij het Koorenhuis. De gemeenteraad verwachtte dat van het college.

Conclusie nummer 6 stelt dat de gemeente o.a. bij het Koorenhuis (nagenoeg) op de stoel van de uitvoerder zit. En dat vanuit het Koorenhuis is aangegeven dat het als professionele organisatie meer zijn eigen verantwoordelijkheid kan en wil dragen. Dit gaat geheel voorbij aan de gegronde redenen die het college had om nauw betrokken te zijn bij het Koorenhuis. De tekst van de conclusie wekt bovendien – niet onderbouwd - de suggestie dat de nauwe betrokkenheid verband houdt met het feit dat het Koorenhuis een verzelfstandigde gemeentelijke instelling is. Dat verband is er niet.

- Het is de toon die de muziek maakt. De formulering van voetnoot 9 op pagina 10 is niet erg passend: 'Nota bene: het Koorenhuis beschikte over kwalitatieve informatie uit een eigen klanttevredenheidsonderzoek, maar de uitkomsten daarvan zijn door de gemeente niet meegenomen voor een beoordeling van de doeltreffendheid van de subsidie.' Het bestaan van het rapport wordt ook vermeld op pag. 25 van het Feitenrapport, zonder een kwalificatie als voornoemd. Voor de goede orde: bestaan en inhoud van het rapport waren bij de gemeente bekend. Het rapport heeft geen rol gespeeld bij de beoordeling door de Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012, omdat het daarvoor niet tijdig beschikbaar was. Daarna is het wel aan de orde gekomen in de gesprekken met het Koorenhuis, maar in een context van verschillende onderzoeken en issues die toen bij het Koorenhuis speelden (zie ook het vorige punt).
- In de slotbevinding over het Koorenhuis op pagina 26 van het Feitenrapport noemt de rekenkamer de werkrelatie van de gemeente met het Koorenhuis niet geheel professioneel en constateert dat de gemeente in 2009 het Koorenhuis als het ware als een onderdeel van de eigen organisatie aanstuurt. De nuancerende opmerking op pagina 25 (zie ook de tekst onder het eerste aandachtsstreepje) is ten onrechte niet meegenomen in de slotbevinding.

Reactie op enkele aanbevelingen:

- Aanbeveling 5: Administreer, controleer en evalueer beter en meer: OCW/Cultuur maakt al gebruik van ABBA. Er kunnen legitieme redenen zijn voor een aanvraag voor een bepaalde activiteit bij verschillende diensten/beleidsterreinen. Tussen OCW/Cultuur en DSO/Evenementen en Citymarketing vindt hierover afstemming plaats. De meerjarige cultuursubsidies komen al eens in de vier jaar aan de orde in de gemeenteraad in het kader van het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur.
- Aanbeveling 7: De rekenkamer constateert dat er in 2010 en 2011 vooral generiek is bezuinigd op subsidies en beveelt aan dit gericht te doen op basis van doelmatigheid en doeltreffendheid. De bezuiniging op cultuursubsidies is voor 2011 en 2012 ingevuld met een generieke korting. Omdat de eerste bezuinigingen gezien de financiële nood al per 2011, dus in de lopende beleidsperiode 2009-2012 moeten worden gerealiseerd en met 7,69% procentueel nog beperkt zijn, is voor de korte termijn gekozen voor generieke kortingen. In 2012 worden wel keuzes gemaakt ten behoeve van het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016.
- Aanbeveling 8: De rekenkamer doet de aanbeveling bij bestaande, financieel omvangrijke subsidierelaties zoals het Koorenhuis betere effectdoelstellingen te formuleren. Wij verwijzen hiervoor naar onze reactie op conclusie nummer 7.